

Čo môžeme ponúknuť zjednotenej Európe

Jozef Hal'ko

Možno vás názov tohto príspevku prekvapuje. Sme zvyknutí na to, že v prístupových procesoch do štruktúr Európskej únie sme skôr v pozícii tých, čo žiadajú, čo očakávajú blahosklonnosť a pochopenie a v neposlednom rade aj finančnú pomoc. Ako by sme mohli ponúknuť Európskej únii niečo my?

Príčiny takto formulovaného komplexu sú mnohorozmerné. Možno tkvejú ešte kdesi v mentalite, formovanej patologickou atmosférou posledných štyridsiaticich rokov. Počúvali sme o internacionalizme – to by sa dokonca mohlo zdať dobrým ideovým základom pre kontinuálne vplynutie do medzinárodného spoločenstva. Iste, ale ten socialistický internacionalizmus bol vo svojom najhlbšom jadre spochybnený ďalším postulátom komunistickej ideológie – o nezmieriteľnosti triedneho boja. Teda internacionalizmus áno, ale podľa ideologického kľúča – teda nie smerom na západ, ktorý bol predstavovaný ako negatívny protipól budovania pozemského raja socializmu. Cez takto nabitý mechanizmus zakázaného ovocia bol postoj k Západu u mnohých z nás zvláštnou formou komplexu menejcennosti, akousi zmesou podozrievavosti so súbežnou túžbou po vlastnení jeho najmä materiálnych dohier. Napriek masírovaniu našich mozgov tvrdeniami o zahŕňajúcom a parazitickom kapitalizme, o imperialistickom Západe, stávali sme pred tuzexom a zháňali bony na nákup práveže „západného tovaru“. Tak sa stalo, že materializmus ideologický vytvoril predpoklady na nekritické prijatie materializmu praktického. Niet divu, že „socialistický“ komplex sa potom pretavil aj do moralizujúcej obavy a podozrievavosti, či nás západné štruktúry neprevalcujú, nepohltia, neasimilujú. Postoj zakomplexovaného prosebníka musíme a môžeme prekonať jedine vedomím, že súčasťou – i keď rozdelenej – Európy sme boli vždy, a sme preto rovnocennými partnermi tých, ku ktorým sa pripojíme.

A aj my máme čo ponúknuť! Čosi, čo sa síce nedá kvantifikovať, vyjadriť v materiálnych mierach, a predsa je to čosi neopakovateľne vzácné: môžeme naším bratom a sestrám v novej Európe ponúknuť – SKÚSENOSŤ! Neopakovateľné skúsenosti z neopakovateľnej éry 40 rokov.

Prvá skúsenosť, ktorú môžeme ponúknuť je skúsenosť vyznávačov. Takých ľudí, ktorí napriek obrovskému tlaku komunistickej mašínérie neohli svoju duchovnú chrbticu, a obstáli vo vyznávaní najzákladnejších mravných a duchovných hodnôt. Nejde len o dobre známych mučeníkov komunizmu z radov biskupov, kňazov a rehoľníkov, ale o masu neznámych laikov, ktorí neriskovali kompromis s pravdou a s tichou vytrvalosťou znášali ústrky a diskrimináciu. Vieme, že títo ľudia

čerpali silu z evanjeliového radikalizmu, z hlbkej osobnej viery v Boha, pred ktorým sa cítili byť zodpovední za svoje konanie. Sú to takmer naši súčasníci, a okrem enigmatického dopadu ich konania v zmysle autenticky pozitívneho príkladu, má toto ich svedectvo ešte aj faktický rozmer – že hrdinovia pravdy nie sú románovo retušovaní, tak trocha vymyslení jedinci, ale naši konkrétni súčasníci, ktorí dokázali: ide to –, dá sa to –, nie je to nedosiahnuteľný ideál – ale neodškriepiteľná skutočnosť našej doby. Naozaj trpeli, naozaj strádali, a predsa – NAOZAJ – sa nezapredali!

Časť Európy je zahľtená mravným relativizmom, vyplývajúcim z princípu, ktorý Dostojevskij vyjadril v Bratoch Karamazovovcoch: ak nie je Boh, všetko je dovolené. Ak bolo možné zachovať si Bohom inšpirovanú principiálnosť v dobách totality, je o to viac možné – a nutné – ponúknuť ju aj demokratickému prostrediu európskeho parlamentarizmu.

Ako nedávno prezradil poľský arcibiskup Zicsinski, keď sa v Európskom parlamente hlasovalo o jednej z náročných bioetických otázok o dôstojnosti človeka, „proti“ sa postavil iba Vatikán a Malta. Ale po hlasovaní prišli za členmi týchto delegácií mnohí z tých, čo hlasovali „za“, a ďakovali im za ich zásadový postoj. „Viete, my máme svoje inštrukcie...“ – odôvodňovali svoj rozpoltený postoj. Dilema osobnej zodpovednosti, vystavenej tlaku skupinového záujmu, dostáva jednoznačnú odpoveď našich vyznávačov: byť verný pravde jednoducho je možné aj uprostred veľkých skúšok a tlakov.

Druhou skúsenosťou, ktorá s touto prvou neodmysliteľne súvisí, je skúsenosť malých spoločenstiev, ktoré boli duchovným zázemím mnohých veriach. Kým socialistický kolektivismus nepočítal s jednotlivcom ako posvätné slobodnou bytosťou, rodinné duchovné spoločenstvá boli práve prostredím objavenia vlastnej osobnej identity. Typickou črtou „krúžkového“ hnutia boli – okrem konšpiratívneho charakteru – rodinná atmosféra, spoločná modlitba i úzke ľudské väzby aj mimo „stretiek“. Mnohí obstáli v bránení pravdy práve pre silu, ktorú čerpali z takýchto duchovných rodín. V zápase o pravdu človek sám obstojí ťažko, potrebuje svoj zápas prežívať v zodpovednosti pred Bohom aj spoločenstvom, reprezentujúcim v istom zmysle celú Cirkev. Protiváhou egoizovaného, samospasiteľného individualizmu (ktorý je paradoxne veľmi krehký voči moderným manipulačným technikám) stojí skúsenosť duchovných spoločenstiev, ktorých vnútorné vzťahové väzby boli a dodnes zostávajú oporou jednotlivca, vyslaného zvládnuť osobnú úlohu. Predstavujem si napríklad mladých kresťanských intelektuálov, ktorí odídu pracovať do nadnárodnej európskej administratívy – aké dôležité je vedomie, že doma majú spoločenstvo, ktoré ich sprevádza v modlitbách a pôstoch a pred ktorým sú súčasne zodpovední za to, ako obstáli. Mám s tým osobnú skúsenosť. Keď ma – aby hatili môj vstup do seminára – povolali v mimoriadnom termíne na

základnú vojenskú službu, vedomie veriacich priateľov v civile a komunikácia s nimi bola pre mňa nesmiernou vzpruhou a každodennou posilou.

To, čo som zatiaľ načrtnol, iste vyznieva veľmi defenzívne: obstať, vydržať, nezradiť, nekolaborovať – to všetko zostáva tak trochu v polohe pasívnej rezistencie. Toto všetko však dostáva zmysel iba ako východisko tretej, a v našich aktuálnych súvislostiach najdôležitejšej skúsenosti, ktorou je aktívny apoštolát. To už nie je púha obranná poloha, ale aktívne zameraná činnosť, ktorá sa neuspokojuje so zachovaním duchovného minima, ale snaží sa ho rozvinúť, rozosiť, uskutočniť. Skúsenosť aktívnej evanjelizácie v období komunizmu berie vietor z plachiet všetkým výhovorkám. Kristova výzva ísť do celého sveta platí nielen pre rehoľníkov a misionárov, ale je výzvou pre každého pokrsteného človeka. Tvrdo hovorí jeden staroveký kresťanský spisovateľ: kto nie je apoštol, je apostata, odpadlík! Prijaté poslanie aktívneho prekvasenia všetkých štruktúr zjednocujúcej sa Európy môže iba ten, kto sa nenechá vohnať do polohy pasívne kajúcneho kresťana, ktorého ubijú historickými výčitkami v trojuholníku križiaci – čarodejnice – holokaust. Ján Pavol II. sa neospravedlňuje za chyby cirkvi preto, že by ju vnímal ako menejcennú, ale práve pre jej vnútornú silu niet dôvodu báť sa priznania pravdy v celom historickom rozsahu. Navyše, máme dôvod k pokornému sebavedomiu: táto cirkev zrodila modernú európsku civilizáciu a pre ňu mnohých veľkých ľudí: veľkých preto, že sa vo svojej pokore nechali viesť Bohom, ktorý cez nich uskutočnil veľké veci. Sebavedomý je ten, kto si je VEDOMÝ svojho poslania, netrpí paralyzujúcim katolíckym komplexom, ale sa aktívne zasadzuje za pravdu.

Ako pápež s bolesťou konštatoval, v základných európskych dokumentoch sa o Bohu nehovorí. Kto tam pravdu o Ňom zanesie, ak nie duchovní dedičia vyznávačov, vyrastajúcich z intimity duchovných rodín, ktorí cez laický apoštolát aktívne žili, a tým aj učili pravdu? Máme signály o tom, že západní katolíci, prítomní v štruktúrach Únie, čakajú na našu podporu, na naše hlasy.